

Karma povolání

Rudolf Steiner

19. listopadu 1916, Dornach, GA 172

Postavení člověka v praktickém životě

Je mým úkolem v tomto čase do jisté míry epizodicky probrat některé věci, bezprostředně se vztahující k vnějššímu životu člověka obecně, abych tím poněkud osvětlil právě to, co musí mít v této době duchovní věda, totiž bezprostřední vztah k životu. K částem, týkajícím se niternějšího života člověka, se doufám také ještě dostaneme. Cílem našich současných úvah je, abychom pomocí duchovní vědy získali celkovou představu o postavení člověka, každého jednotlivého člověka v praktickém životě, tedy dokonce i v praktickém profesním životě. Všechny tyto přednášky, s nimiž jsem teď před vás nějaký čas předstupoval, bych chtěl nazvat „O karmě povolání“. K tomu je však nutné získat širší základnu, a musím tedy probrat některé věci, které v širším smyslu souvisí s našimi otázkami.

Vysvětlili jsme si, že to, co člověk v nějakém povolání vykoná pro svět, rozhodně není něco, co by bylo možné odbýt jako cosi prozaického, nýbrž je to něco, co má, jak jsme viděli, úzkou souvislost dokonce s nejbližší kosmickou budoucností. Člověk se jistým způsobem začleňuje do sociálního řádu života. Na základě své karmy je puzen k určitému povolání, a mluvíme-li o této otázce, žádné povolání bychom při tom neměli považovat za prozaičtější nebo poetičtější; víme, že to, co v něm v rámci sociálního řádu vykoná, je prvním zárodkem něčeho, co má význam nejen pro naši Zemi, ale bude se vyvíjet i dál, až bude Země procházet stavem Jupiteru, Venuše a Vulkánu. V těchto úvahách nám může opravdu velmi jasně vysvitnout to, co lze nazvat pojetím povolání a poznáním významu bezprostředního lidského života. A úkolem našeho duchovně-vědeckého úsilí je právě to, abychom neposkytovali jen příjemně znějící teorie, ale abychom ke svým duším připustili to, co nás dokáže náležitě - ovšem náležitě také ve smyslu ducha naší doby, bytosti arché naší doby - začlenit do života, každého na tom místě, na němž je postaven. Také proto mají naše pravdy charakter, který bude vždy dostatečně silný na to, aby bylo možné jejich prostřednictvím skutečně posuzovat život, to, co před nás v životě předstupuje. Nechceme se opájet všelijakými nám příjemnými představami, ale chceme přijímat představy, jež nás ponесou životem.

Profesní určení člověka v pojetí přírodní vědy

Když si vzpomeneme na něco, co jsem již několikrát zdůrazňoval, uvidíme, že i naše vědecké snahy směřují k tomu, abychom našim duším přiblížili věci skutečné významné pro život. Několikrát jsem poukazoval na jednu významnou skutečnost života, na skutečnost, která by možná - pokud se lidé, kteří mají za úkol pěstovat učenost, nebudou chovat příliš tupě - mohla v poměrně velmi krátké době hrát větší, významnou vědeckou roli. Víte, že se dnes často zdůrazňuje to, co v lidském životě souvisí

s dědičností, a pedagogové, kteří dnes mluví o profesním určení, mluví - protože většinou samozřejmě jen papouškují to, co tvoří přírodovědecký světonázor - také o zděděných vlastnostech, na něž musí podle nich pedagog brát ohled, má-li posoudit to či ono, co je třeba zodpovědět s ohledem na budoucí povolání člověka vstupujícího do života. K dědičnosti se dnes ale přistupuje pouze tak, že se řekne: Děti dědí jisté vlastnosti od svých rodičů a dalších předků, přičemž se dnes myslí víceméně na fyzickou dědičnost, na dědičnost, která probíhá naprosto po fyzické linii. K uznání opakovaných životů, k uznání přenosu lidských vlastností z dřívějších inkarnací se lidé dnešní vnější vědy zatím odhodlat nedokážou.

Mluví se o dědičnosti. Správný názor na otázku dědičnosti však lidé získají jen tehdy, vezmou-li v souvislosti s ní v úvahu to, co nám může být známo, pokud jsme porozuměli obsahu knížečky *Výchova dítěte z hlediska duchovní vědy*. Z této knížky víme, že lidský život probíhá tak, že jeho první úsek trvá zhruba do sedmi let, do výměny zubů, druhý úsek do čtrnácti let, třetí úsek do jednadvaceti let a další řekněme do osmadvaceti let atd. Podrobnější údaje k tomu lze zase najít v brožurce, která reprodukuje obsah mé přednášky pronesené před nedávném v Liestalu, kde jsem chtěl na tyto skutečnosti lidského vývoje mezi narozením a smrtí, rozděleného do sedmiletých období, poukázat zase z jiného hlediska. Víme, že v podstatě mezi narozením a výměnou zubů se jistým způsobem vnitřně utváří fyzické tělo, že éterné tělo se utváří do období [pohlavní] zralosti a pak že doznává utváření astrální tělo.

Podívejme se dnes na okamžik, který nastává mezi čtrnáctým a šestnáctým rokem; podle podnebí, národnosti atd. je to různé. Jak víme, v tomto okamžiku člověk dosahuje zralosti k tomu, aby mohl dát život potomstvu. Je zřejmé, že právě pro přírodovědeckou nauku o dědičnosti je studium tohoto okamžiku nesmírně důležité, neboť je nutné, aby člověk do této chvíle získal všechny vlastnosti, které mu dávají schopnost přenést vlastnosti na potomstvo; tyto schopnosti nemůže získat teprve poté. V životě [člověka] je tedy dán důležitý úsek, kdy schopnost přenášet vlastnosti na potomstvo v člověku ustává. Jistě, v podružném smyslu mohou být na potomstvo přeneseny i vlastnosti získané později, avšak z hlediska přírodní vědy je člověk zařízen tak, že ve čtrnácti až šestnácti letech je plně zralý předávat [vlastnosti] dědičím. Nelze tedy říci, že to podstatné, co do vývoje člověka vstupuje po tomto okamžiku, má význam právě pro otázku dědičnosti. Přírodní věda se tedy bude muset seznámit s důvody, proč v sobě člověk od této chvíle přestává rozvíjet dědičné vlohy. U zvířete se ta věc má jinak. U zvířete je tomu tak, že za celý svůj život se vlastně nedostane dál než k tomuto okamžiku. To musíme vzít v úvahu.

Pohled duchovní vědy na profesní určení člověka

Aniž bych se teď zabýval mnoha dalšími aspekty, které by v této záležitosti bylo nutné probrat, chtěl bych dnes poukázat na to, co je základem této věci z hlediska duchovní vědy. Podíváme-li se na okamžik narození, leží před námi delší období, které člověk stráví mezi poslední smrtí a tímto narozením v duchovním světě. V tomto období probíhají děje, jež jsem nejednou do jisté míry skicovitě popisoval. Všechno, co se odehrává mezi smrtí a novým narozením, samozřejmě na člověka působí. V tom, co se mezi smrtí a narozením odehrává, jsou především zahrnuty mnohé věci týkající se toho, co člověk ve vztahu ke své tělesnosti rozpracovává mezi narozením a čtrnáctým, šestnáctým rokem. Právě práci, kterou tu člověk intenzivně vykonává v nevědomí, vykonává mezi smrtí a novým narozením z hlediska vyššího vědomí.

Uvědomme si tedy: Tady na této Zemi se člověk dívá svými očima, svými ostatními smysly na svět nerostů, rostlin, zvířat atd. Když je v duchovním světě pospolu s [bytostmi] angeloí, archangeloí, archai, exusiai a s lidmi, kteří prošli branou smrti a mohou mu nějakým způsobem být nablízku, je jeho pohled, když shlíží dolů, zaměřen hlavně na to, co s lidským životem souvisí v tomto období. Odsud - a už jsem to rozebíral v exoterních přednáškách - je určováno vše, co je základem dědičnosti. Z úvahy, kterou jsem předestřel minulý týden, víme, že jako zbytek dějů [odehrávajících se] mezi smrtí a novým narozením se fyziognomický, v gestech a také v celém dědičném založení objevuje to, co je výsledkem dřívějšího profesního života, takže na člověku můžeme v této době skutečně poznat (dokonce i na způsobu, jakým chodí, jak pohybuje rukama a jak se jinak chová) to, co je výsledkem jeho profesního života v předchozí inkarnaci.

Ale potom, od čtrnácti do jednadvaceti let začíná doba, která stojí v jistém smyslu v opozici vůči předcházející době. Jak jste slyšeli, dědičné impulzy v této době nemohou působit dále stejným způsobem, neboť to už je pryč; už je pryč okamžik, kdy člověk utvořil dědičné impulzy. (Na tyto otázky zatím vnější věda nebere ohled. Pokud však nebude chtít ztratit jakoukoli realitu, bude nucena udělat to.) Je to ovšem také okamžik, kdy je člověk na základě neurčitých, nevědomě působících impulzů veden ke svému novému povolání. Tady už nepůsobí ani tak děje odehrávající se mezi smrtí a novým narozením, jako spíše impulzy působící z předchozí inkarnace. V tomto období jsou zvláště účinné impulzy předchozí inkarnace. Ten člověk se domnívá - a ostatní si to myslí také - že když se poměry vyvíjejí tak, že je puze k tomu či onomu povolání, působí jen tyto vnější poměry. Avšak tyto vnější poměry mají ve skutečnosti neuvědomovanou souvislost s tím, co žije v naší lidské duši, a sice tentokrát bezprostředně z poměru předchozí inkarnace. Povšimněte si toho rozdílu: V předchozím období od sedmi do čtrnácti let vstupuje dřívější inkarnace - oplodněná tím, co se odehrává mezi smrtí a novým narozením - do naší tělesné ústrojnosti a činí z nás obraz předchozího povolání; v následujícím období už impulzy nepůsobí do nás, nevnučují se už [jako] gesta, ale vedou nás na cestu k novému povolání.

Z toho vidíte, jak nekonečně plodná myšlenka musí z těchto úvah vyplynout pro pedagogiku, pro celou výchovu, až se vnější kultura světa jednou dokáže odhodlat k tomu, aby počítala s opakovanými pozemskými životy a nevytvářela fantastickým způsobem teorie, které prostě musí být fantastické proto, že nepočítají se skutečností, nýbrž jen s tím, co není [celá] skutečnost, ale pouze její dílčí část - totiž s bezprostředním nynějším životem mezi narozením a smrtí. Opět si tu musíme uvědomit perspektivu, jak nesmírně důležité bude, aby duchovní věda vstoupila právě do těch kruhů, které mají co do činění nejen se vzděláváním, s vývojem člověka, ale také s tím, že ovlivňují vnější sociální uspořádání života. Samozřejmě, že tu máme na mysli daleké perspektivy, ovšem perspektivy, které veskrze souvisí s realitou, neboť ve vývoji světa nevládne chaos, nýbrž skutečně řád, pořádek, nebo i nepořádek, vládne prostě to, co lze objasnit na základě duchovního života. A tak se ten, kdo ví, jaké jsou zákony, které souvisí s opakovaným pozemským životem, může úplně jiným způsobem, radou i činem, postavit životu, vyslovovat nebo také uvádět na scénu věci, které s průběhem života nutně souvisí. [...]

Snaha okultních společností o utajování poznatků duchovní vědy a ovládání lidí

Upozorňoval jsem, že existují okultní společnosti, které mají znalost těchto věcí podle starodávných tradic, na základě starého, atavistického tajného učení. Ovšem jak víte z dřívějších úvah, získaly tyto

společnosti zejména na Západě (lidé Východu se však stali jejich přívrženci) zkalený charakter. To jim však nebrání, aby uchovávaly jistá tajemství bytí. Uchovávají je ovšem tak, jak dnes uchovávána být nesmějí. Právě ten, kdo naslouchá duchovnímu zvěstování naší doby a sděluje tu část duchovní vědy, která ve smyslu ducha naší doby může být dnes sdělena veřejnosti, široké veřejnosti, naráží na velký odpor, pocházející někdy z kalných zdrojů. Nicméně tento odpor všude vedou a řídí duchovní mocnosti. To také naprosto musíme vzít v úvahu. A tak je více než pochopitelné, že právě proti oné duchovní vědě, která má žít v rámci našeho hnutí, se teď, kdy jsou tyto věci snadno k mání, zvedá odpor a opakovaně se poukazuje na to, že v naší době není přípustné, aby byla vytvořena takováto věda pro širší kruhy, a povolávají se všelijaké síly, které dnes sklízí ovce, aby eliminovaly působnost této duchovní vědy. Univerzitní profesori táhnou od jedné země k druhé, aby vysvětlovali, že musí vystupovat zvláště proti mé duchovní vědě, protože dnešní doba prý musí dbát na skutečnost - a mají na mysli pouze skutečnost, kterou oni vidí - a ne na takovéto věci, které „lidi od skutečnosti odvádějí“. V takových útocích se často skrývá hodně metodiky. Neboť ten, kdo není slepý, vidí, jak si podle politických konstelací tyto lidé vybírají ta pravá místa, kde, jak se domnívají, mohou svou autoritou (například jako univerzitní profesori) nejlépe zapůsobit, a kde, jak se domnívají, mohou někoho nejlépe vyhodit ze sedla. Věř, že když zvolí ta správná místa a použijí ta správná slova - nikoli ovšem slova správná sama o sobě, nýbrž slova odpovídající dnešním vášním - že pak dojdou nejdál.

Tyto věci však dnes mají větší vzájemnou souvislost. A tím, čeho se jistá strana nejvíc, mohli bychom říci, obává (podobně bychom mohli říci tím, co nejvíce perhoreskuje), je, že se větší množství lidí v současnosti dozví něco o charakteristice života v současnosti. Neboť je zde - a právě z těchto stran, k nimž patří zmíněná okultní bratrstva - ten nejhlubší zájem na tom, aby byli lidé udržováni v nevědomosti o skutečných zákonech života, neboť mezi takovými lidmi pak mohou oni sami nejlépe působit. Jakmile lidé začnou poznávat, jak si vlastně stojí v současnosti, pak už působit moci nebudou. To je nebezpečné pro ty, kdo chtějí lovit v kalných vodách, kdo si esoteriku chtějí ponechat pro sebe, ovšem chtějí ji používat tak, aby lidi v jejich sociálních vazbách utvářeli takovým způsobem, jaké je chtějí mít.

Jsou dnes členové okultních bratrstev, kteří jsou v rámci svých bratrstev zcela přesvědčeni o tom, že všude kolem nás vládne duchovní mocnost, že existuje pouto mezi živými a mrtvými. Ve svých okultních bratrstvech neříkají nic jiného než to, co představuje zákony duchovního světa, z nichž část, která má být teď zveřejněna, obsahuje naše duchovní věda; mluví o tom, neboť tuto část převzali ze staré atavistické tradice. Potom napíší do novin a vystupují tam proti téže věci a cejchují ji jako středověkou pověru. Často jsou to skutečně titíž lidé, kteří ve svých tajných spolcích pěstují duchovní vědu jako převzatou nauku a kteří ve veřejných žurnálech vstupují proti ní a označují ji za středověkou pověru, za padlou mystiku a podobně. Považují totiž za správné, když si vědění ponechají pro sebe a ostatní zůstanou hloupí a nedozvědí se, podle jakých zásad jsou řízeni. Samozřejmě, že jsou i všelijací podivní členové okultních bratrstev, kteří toho, co se týče světa, vidí jen po špičku svého nosu, a kteří pak také mluví o nemožnosti sdělovat dnes lidem na veřejnosti obsah mystérií.

Existují ovšem různé prostředky, jak lidi udržovat jaksi v mlhách; neboť - jak jsem naznačil v přednášce v Liestalů nebo i jinde ve veřejných přednáškách - zatímco pravá duchovní věda nám bude poskytovat jisté myšlenky a pojmy, díky nimž budeme moci jako pomoci klíče vstoupit do duchovního světa, lze najít jisté pojmy, jejichž pomocí je možné oklamat tu část obyvatelstva, která nemůže dospět ke zploštění rozumu přírodovědeckým světonázorem, jak o něm mluví Mili a Gercen. *[Rudolf Steiner v předchozí, zde vynechané části přednášky hovořil o anglickém filosofovi a ekonomovi Johnu Stuartu Miliovi a ruském spisovateli Alexandru Ivanoviči Gercenovi.]* Pojmy se dají formovat určitým způsobem. A kdyby někteří lidé věděli, jak se dnes pojmy veřejně formují, aby se lidské duše náležitě zpracovaly, pozvolna by pocítili naléhavou potřebu dostat se k pravé duchovní vědě, která o těchto věcech mluví upřímně a poctivě. [...]

R. Steiner, přednáška pro členy Anthroposofické společnosti z 19. listopadu 1916 v Dornachu, in: Das Karma des Berufes des Menschen in Anknüpfung an Goethes Leben, GA 172, str. 128nn.